

Professora d'urbanística a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona des de fa dotze anys, la Rosa Escala Moyés, entusiasmada amb els seus alumnes, constata que en la seva època d'estudiant a la facultat hi havia "un vint per cent de noies". Ara, però, amb la meitat d'alumnes del sexe femení, les coses són diferents: "No sé perquè la carrera estava vedada a les dones, perquè són uns estudis humanístics amb moltes aplicacions en el món cultural. En altres paraules, l'arquitectura no consisteix únicament a construir".

I és que, amb arquitectura, "no t'avorreixes mai, tot et suggereix noves idees. Una vegada, a Montmartre, vaig veure un senyor que s'estava mirant un edifici, vaig suposar que era arquitecte i em vaig quedar jo també contemplant aquella obra. Així vaig descobrir que pertanyia a un personatge conegut. Quan veus algú badant, gairebé pots assegurar que pertany al món de l'arquitectura. És el fet de ser tafaer el que t'enriqueix, perquè sempre en vols saber més".

Un altre exemple: "Una vegada em van entrevistar per incorporar-me en un ajuntament, tot i que aquesta opció no entrava dins els meus plans. El primer que em van preguntar va ser si tenia coneixements de gestió. Vaig respondre que no, però que això no em preocupava, perquè penso que tot s'aprèn. Quan t'encarreguen un projecte, la teva obligació és, si no has treballat mai en aquell tema, buscar-ne informació. I aquest és un punt a favor de la gent jove, que té molta experiència a indagar, perquè per a ells tot és nou. Tant és així, que estic convençuda que els meus alumnes podrien resoldre amb èxit qualsevol projecte que els arribés a les mans". D'aquesta manera, la nostra entrevistada desmenteix el tòpic sobre "la inexperiència dels joves: recordo, per exemple, quan el meu pare estava a l'hospital, com s'alegrava quan l'atonia un metge jove".

En el cas de la nostra interlocutora, "la filla petita de cinc germans", recorda com la va influir el fet de treballar al despatx de Joan Busquets i José Luis Gómez: "Quan vaig començar a estudiar arquitectura, no sabia exactament en què consistia, però pensava que m'agradaria. A quart de carrera em van oferir la possibilitat de col·laborar en els treballs del Pla General de Vilafranca. Al llarg dels anys en què vaig treballar per a aquests urbanistes, vam dur a terme altres feines importants, entre elles els plans per a Sant Sadurní d'Anoia i Santa Margarida i els Monjos. Gràcies a l'estudi de l'Eixample de Barcelona vaig descobrir que una ciutat construïda demana una tasca diferent dins el món de l'arquitectura". A l'hora de parlar d'urbanisme, la Rosa només té paraules d'elogi per al departament d'Urbanisme i ordenació del territori de la Universitat Politècnica de Barcelona: "Ha creat escola. Si alguna cosa fa diferència de la resta d'Europa, és la seva manera d'entendre el planejament, que és la que jo vaig descobrir en la meua primera feina".

També va ser llavors que va començar a madurar la seva definició d'arquitectura, que per a ella és "l'ordenació de l'espai", una ordenació que comença amb "la lectura de totes les preexistències de l'espai que has de treballar, no únicament en el lloc immediat que

hagis d'ordenar, sinó també més enllà. Tots els referents t'ajuden a l'hora de planificar. Abans de projectar un edifici, cal analitzar el que hi ha al voltant, per tal de decidir qüestions com l'alçada de la teva obra. Per això l'urbanisme és també arquitectura".

I és en donar un cop d'ull al seu voltant que aquesta catalana descobreix que el planejament desenvolupat en el territori català al llarg dels darrers vint anys no ha estat el més adequat: "Es van redactar plans molt interessants per aturar el progrés de l'especulació, entre altres coses. Ara no podem seguir el mateix camí, ens cal una visió diferent, no per recintes, sinó prenent la ciutat com un tot. El cas més clar està en els municipis petits".

Ella es mostra partidària "d'un urbanisme no basat únicament en el creixement, sinó en la reforma. Per a mi, el famós concepte *sostenibilitat* hauria de referir-se a la possibilitat que una ciutat es pugui mantenir. Mantenir els xalets dels afores de les ciutats, per exemple, no és sostenible: és clar que la casa se la paga la família que la posseeix, però hi ha altres conceptes que cal tenir en compte, com ara l'obtenció d'aigua, un bé escàs en aquest país, i el manteniment dels carrers i dels espais públics. Un altre cas flagrant és el fet que els nuclis urbans es dediquin només a urbanitzar zones de nou creixement, en lloc d'omplir els immobles que s'han buidat; a Catalunya ens trobem encara a uns nivells molt baixos de rehabilitació. Qui n'acaba assumint el cost som tots els ciutadans". Per acabar-ho d'adobar, "estem malmetent la natura amb coses que no són necessàries per viure. El problema és que ens pensem que el sector de la construcció és l'únic que mou l'economia del país, de manera que el que es busca és construir tan ràpid com sigui possible. La solució no és tan sols ampliar la ciutat, sinó mantenir també el que ja tenim".

L'urbanisme, doncs, no està mancat de complexitat: "Engloba moltes disciplines", entre elles, qüestions administratives, que la nostra protagonista es preocupa de comentar als seus estudiants: "La base de l'assignatura és l'ordenació del territori, però n'hi ha d'altres, com ara l'arquitectura legal, que orienten els joves sobre aquests temes". La Rosa és del parer que "als arquitectes se'ls demana massa, sobretot en els municipis petits. Ens trobem en una contínua situació de xoc amb tots els agents que intervenen en la consecució d'una obra. Se'ls exigeix amplis coneixements de gestió, quan durant la carrera nosaltres només hem fet una assignatura sobre aquest tema. Com a conseqüència, en els plans es deixa de banda l'ordenació, que és justament el que deixa empremta en el temps".

El que també queda per a la posteritat és el que la nostra convidada anomena "l'arquitectura singular". Aquest és el terme amb el qual ella es refereix a edificis com el museu Guggenheim de Bilbao: "No són aquestes obres les que fan la ciutat, sinó els habitatges i les persones", persones com el seu marit, en Josep Piñol Puig, també arquitecte, amb el qual comparteix el despatx, i els seus tres fills, la Lola, la Maria Àngels i en Josep. Tota una família del Penedès, al capdavant de la qual hi ha una dona amb una empremta i sensibilitat envejables.

“L’arquitectura és l’ordenació de l’espai que comença amb la lectura de totes les preexistències de l’espai que has de treballar, no únicament en el lloc immediat que hakis d’ordenar, sinó també més enllà”

Rosa Escala - Sant Cugat Sesgarrigues (Alt Penedès)